

НАУЧНО ДРУШТВО ЗА НЕГОВАЊЕ
И ПРОУЧАВАЊЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
БЕОГРАД

СТУДИЈЕ СРПСКЕ И СЛОВЕНСКЕ
Серија I, год. XVI

КАТЕДРЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
БЕОГРАД

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
НИКШИЋ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
БАЊА ЛУКА

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ИСТОЧНО САРАЈЕВО

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
НОВИ САД

ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКИ ФАКУЛТЕТ
КРАГУЈЕВАЦ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
НИШ

СРПСКИ ЈЕЗИК

XVI

Београд, 2011.

ЉЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ У ДУБРОВНИКУ
(*Љетопис Матице српске у Дубровнику*,
Реферати и саопштења, Зборник радова I, приредио
др Момчило Суботић, Матица српска у Дубровнику,
Мирослав, Београд, 2010, 416 стр).

Нашој научној јавности биће веома интересантно представити зборник радова Љетопис Матице српске у Дубровнику који је посвећен истоименом научном скупу одржаном у Београду 2010. године. Повод за организовање ове конференције јесте стогодишњица од оснивања Матице српске у Дубровнику и стопедесетогодишњица рођења великог имена у свету науке, Милана Решетара.

Зборник који ми желимо приказати претходи самом скупу, тј. његово објављивање уследило је пре самог одржавања скупа. Том приликом приређена су два зборника. Први зборник, онај који ћемо ми представити, садржи реферате и саопштења које су учесници скупа унапред доставили, а други садржи документа и коментаре, важније делове појединих књига, студија, монографија и сл.

Учешће у овом скупу потврђује више знаменитих лингвиста, књижевника, историчара, политиколога, социолога и сл., о чему сведочи 26 наслова из области језика, књижевности, историје, културе, актуелне политичке ситуације и социологије.

Зборник има 416 страна и подељен је на четири тематске целине. Прва целина доноси пет радова о Матици српској у Дубровнику и њеном значају данас.

У чланку Тајјане Ракић „Матица српска у Дубровнику“ (9–16) дат је преглед српских културних установа у Дубровнику и њихових представни-

ка који су покренули часописе, листове и алманахе, док се у чланку Ирене Арсић „Улога Српске православне цркве у оснивању и раду Матице српске у Дубровнику“ (17–20) истиче веома значајна и одлучујућа улога Српске православне цркве и њених свештеника у оснивању и у раду Матице српске у Дубровнику.

Ауторка чланка „Дубровник и српски великани“ (21–30) Биљана Живковић кроз писма и повеле, похвале и указе деспота Стефана Дубровчанима, као и дубровачке државе Србији и појединим српским манастирима, сведочи о веома блиским везама Дубровника и средњовековне српске државе. Поред тих значајних културних и политичких веза, ауторка се осврће на виђење Дубровника од стране најзначајнијих домаћих писаца, Иве Андрића и Милоша Црњанског.

Наредна два чланка баве се комплекснијим темама које се тичу актуелних језичко-политичких питања. Снежана Вукманов-Шимоков у чланку „Суботица – данашњи Дубровник“ (31–36) разматра питање Срба римокатолика, тј. Буњеваца који живе у Суботици, као и о раду на тзв. буњевачком језику и последицама које би тај језик могао да има по српски језик. Рад Бојане Радић „Значај дубровачке Матице српске у актуелним језичко-политичким проблемима обнове србистике“ (37–41) истиче велики значај обнове рада Матице српске у Дубровнику јер представља значајан помак ка обнављању српске филолошке традиције.

Друга тематска целина зборника тиче се историјских и политиколошких тема које говоре о српству Дубровника и Далмације, о политичким приликама у Дубровнику и Далмацији између два рата и положају српског друштва у том периоду. Овај део чини 11 радова: Милорад Буха „Хрватска крађа српског културног блага“ (45–66), Бранко Надовеза „Дубровник у историјама Срба“ (67–75), Миле Дакић „Срби – Дубровчани у лексикону Јована С. Радојчића“ (77–111), Момчило Суботић „Покрет Срба католика у Дубровнику и Далмацији – национална и политичка мисао“ (111–127), Александар Миљковић „Одломци о Антуну Фабрису“ (129–162), Вишеслав Аралица „Национална идеологија и повијест у „Црвеној Хрватској“ и „Дубровнику“ 1902. године: Чија је Жупа?“ (163–177), Никола Жутић „Српство, либерално југославенство и хрватство у Далмацији 1918–1941“ (179–210), Саша Недељковић „Срби католици у Дубровнику од уједињења до краја другог светског рата“ (211–240), Вељко Ђурић „Активности Хрватске сељачке странке 1934–1937. у дубровачком срезу у процесу кроатизације“ (241–253), Слободан Јарчевић „Отргнути делови српства“ (255–270), Софија Божић „Српско друштво у Далмацији после првог светског рата: скица за синтезу историјског искуства у првој југословенској држави“ (271–285).

Трећа тематска целина посвећена је етно-језичком и књижевном раздвајању Срба и Хрвата. Ово поглавље доноси 7 радова из области језика и књижевности. Радмило Маројевић у раду „Милан Решетар као текстолог Његошевих дела“ (289–305) разматра текстолошки поступак српског лингвисте Милана Решетара у два издања *Луче микрокозме*, на примеру шесте пјесне. Поред текстолошких поступака аутор анализи подвргава и штампарске грешке, као и рефлексе јата, истичући бројне погрешке које је начинио Решетар. Он истиче да је реконструкција старог гласа јат у *Лучи микрокозми* најкомплекснији проблем текстологије Његошевог спева.

Милош Ковачевић у раду „Значај Дубровника за стандардизацију српско-га књижевног језика“ (307–318) истиче да је дубровачки говор као говор који има најуређенији систем од свих источнохерцеговачких говора допринео да Вук Караџић правило о системности надреди правилу о распрострањености неке језичке појаве. Када се уверио да се неке од особина налазе у дубровачком народном говору, Вук је увео у књижевни језик фонему *x*, укинуо ијекавско јотовање група *ђj* и *тj* и сл. Аутор истиче да је системност тог говора допринела да Вук за књижевно наречје предложи само јужно – ијекавско.

Аутор Петар Милосављевић представља актуелне језичке проблеме кроз призму политичких дешавања и превирања на тлу бивше Југославије у два рада који носе наслове „Српски језик и виђења са разних тачака гледишта“ (319–334) и „Језичко, књижевно и етничко разграничавање Срба и Хрвата на територији данашње Хрватске“ (335–348). Тезу о постојању посебног српског, хрватског, босанског и црногорског језика посматра са различитог политичког, социолошког и историјског аспекта. Аутор сматра да се може одговорити на питање који је то српски народни и књижевни, а који хрватски језик, као и то да се та два језика битно разликују и да су Хрвати у одређеном тренутку преузели српски за свој књижевни језик.

На овај рад се надовезује чланак Мирољуба Јоковића „Погледи Петра Милосављевића на дубровачку књижевност“ (349–355) у којем се истиче значај рада и достигнућа која је постигао П. Милосављевић у области језика и књижевности, а посебно у раздвајању српског и хрватског језика и сврставању дубровачке књижевности у саставни део српске књижевности.

Последња два рада из овог поглавља такође се баве местом Дубровника и дубровачке књижевности у српској култури и традицији. Слађана Алексић у раду „Дубровник у српској култури“ (357–363) износи проблеме П. Милосављевића у проучавању дубровачке књижевности у оквиру србистичког филолошког програма. Душко Певуља у чланку „Статус дубровачке књижевности у историји српске књижевности Тихомира Остојића“ (365–372) анализира статус дубровачке књижевности у Историји српске књижевности Тихомира Остојића. Он истиче како је у оквирима дубровачке књижевности започео процес

књижевног препорода, увођења народног језика у књижевност и представља један од централних делова српске књижевности.

Четврто поглавље овог зборника садржи есеј о политичкој, нехришћанској природи Римокатоличке цркве аутора Предрага Драгића Кијука „Свето чудовиште“ (375–391), затим чланак о дугогодишњем процесу унијаћења православних Словена аутора Зорана Милошевића „Унија и православни Словени“ (393–404) и на крају обимну библиографску грађу коју је прикупио и објединио Иван Чарота под називом „Унија у историји источних Словена“ (405–416).

Значај овог зборника је првенствено у томе што је на једном месту окупио еминентне стручњаке из области језика, књижевности, историје, политике и других дисциплина како би указали част и истакли значај обнове рада Матице српске у Дубровнику са седиштем у Београду.

Радови из области језика и књижевности посебно су значајни за српску филологију јер су нас још једном подсетили на значај Дубровника и дубровачке књижевности у једној од етапа етапа формирања српског књижевног језика.

Сматрамо да ће научни скуп, који се одржао поводом обнове рада ове установе, постати традиција и наредних година окупити још већи број учесника и еминентних стручњака из различитих области.

Драгана Цвијовић